

Türkiye’de Organik Hayvancılık İçerisinde Organik Tavukçuluğun Yeri

Emine URUK¹ Fatma YENİLMEZ^{2*}

ÖZET

Sağlıklı beslenmenin temelini oluşturan organik hayvansal ürünler, insanların hayvansal protein ihtiyaçlarının karşılanması açısından oldukça önemli bir yere sahiptir ve üretimleri gün geçtikçe artmaktadır. Diğer hayvancılık kollarına göre daha hızlı gelişme gösteren organik tavukçuluk bir taraftan hayvan refahını ön planda tutarken, diğer taraftan tüketicilere daha sağlıklı ürünler sunmayı hedefleyen bir yetiştiricilik sistemidir.

Türkiye’de toplam 119 çiftçi organik hayvancılık yapmakta olup, 19 ilde bulunan 89 çiftçi organik tavukçulukla uğraşmaktadır. Üretilen organik tavuk eti miktarı toplam tavuk etinin %0,06’sını oluştururken, organik et miktarının da %93,6’sını meydana getirmektedir. Diğer taraftan toplam yumurta üretiminin %0,84’ünü organik yumurta oluşturmaktadır.

Tavukların yemi kısa sürede kaliteli proteine dönüştürebilmesi, hem etinin hem yumurtasının sağlıklı beslenme açısından önemli olması, et fiyatının kırmızı ete oranla düşük olması sebebiyle tüketiciler tarafından tercih edilmektedir. Sağlığını ön planda tutan ve kaliteli ürün tercih eden bilinçli tüketiciler tarafından talebinin yüksek olması nedeniyle yakın gelecekte organik tavukçuluğun güçlenerek gelişimine devam etmesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Organik hayvancılık, organik tavukçuluk, organik ürün

The Situation of Organic Poultry within Organic Livestock in Turkey

The organic animal products are form the basis of a healthy nutrition, have a very important role for the animal protein needs of people and increase day by day. Organic poultry production, which develops faster than other branch of animal production, is a system that aims to provide healthier products to consumers while on the one hand prioritize animal welfare.

There are 119 farmers deal with organic animal production and 89 of these are deal with organic poultry in Turkey. 19 provinces have organic poultry farm in our country. The amount of produced organic poultry meat constitutes 0,06% of the total chicken meat and 93,6% of the amount of organic meat. On the other hand, 0,84% of the total egg production is organic eggs.

The fact that chickens can convert foods to high quality protein in a short time, both meat and egg are important for healthy nutrition and it is preferred by consumers because meat price is lower than red meat. It is expected that, organic poultry will continue to grow in the near future due to its high demand by conscious consumers who prefer health and quality products.

Key Words: Organic animal, organic poultry, organic product

1.GİRİŞ

Tüm Dünya’da olduğu gibi ülkemizde de tüketiciler sağlıklı, kaliteli ve güvenli gıdaların tüketimine son günlerde büyük önem göstermektedir. İnsanların kendi sağlığını

korumak ve daha sağlıklı nesiller yetiştirmek için seçici davranarak organik ürünleri tercih etmeleri, organik hayvancılığın önemini gün geçtikçe arttırmaktadır (Bölükbaşı ve Emsen, 2010). Diğer organik ürünlere oranla daha ucuz

Türkiye’de Organik Hayvancılık İçerisinde Organik Tavukçuluğun Yeri

ve daha kaliteli protein içeriğine sahip olan tavukçuluk ürünlerinde tüketime olan talebi karşılamak için üreticiler organik üretime yönelmekte ve organik tavukçuluk giderek yaygınlaşmaktadır. Organik tavukçuluk diğer organik hayvancılık kolları ile karşılaştırıldığında; yetiştirme süresinin daha kısa olması, bakım ve idaresinin kolay olması gibi avantajlarından dolayı daha hızlı bir gelişme göstermektedir.

Organik tavukçuluk ülkemizde herhangi bir mevzuata dayalı olmadan başlamış ve günümüzde ürün çeşidini giderek arttırarak (Öztürk ve Türkoğlu, 2012; Anonim, 2018), tüketicilerin talebi doğrultusunda pazarlardaki ve marketlerdeki yerlerini almıştır (Öztürk vd., 2013).

Tarım ve Orman Bakanlığı 2017 verilerine göre ülkemizde toplam 119 adet çiftçi organik hayvancılıkla uğraşmakta olup, bunlardan 89 tanesi organik tavukçuluk yapmaktadır. Toplam tavuk eti üretimimizin %0,06’sını organik tavuk eti oluştururken, toplam organik et üretimimizin de %93,6’sını meydana getirmektedir. Toplam yumurta üretiminin %0,84’ünü organik yumurta meydana getirmektedir. Organik hayvansal üretim yapan çiftçi sayısı ve organik hayvan sayısı, bilinçli tüketicilerin tercihleri doğrultusunda her geçen gün giderek artmaya devam etmektedir.

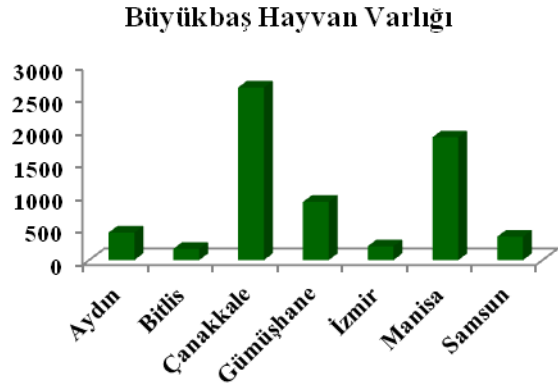
Bu derlemenin amacı; organik hayvancılık içerisinde organik tavukçuluğun yerinin belirlenmesi ve organik tavukçuluğun genel durumunun ortaya konulmasıdır.

2.TÜRKİYE’DE ORGANİK HAYVANCILIĞIN DURUMU

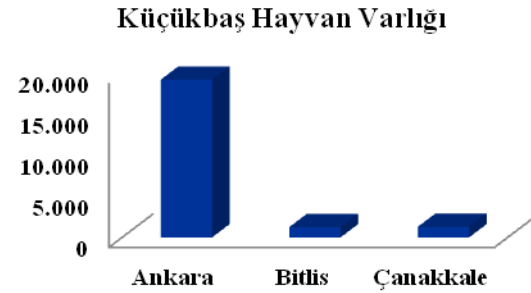
Ülkemizde organik hayvancılık, organik bitkisel üretime göre küçük bir paya sahip olmasına rağmen son yıllarda gelişme göstermektedir. Geçmişte organik hayvancılık; arıcılık ve bal üretimi şeklinde yapılırken, günümüzde büyükbaş, küçükbaş, tavukçuluk ve arı yetiştiriciliği şeklinde faaliyet göstermektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığının 2017 yılı verilerine göre, organik hayvancılık yapan çiftçi

sayısı arıcılık yapanlarla birlikte toplam 437 adettir. Bu çiftçiler, yetiştirdikleri hayvan türlerine göre büyükbaşta 17, küçükbaşta 13, tavukçulukta 89 ve arıcılıkta 318 kişi olarak dağılmaktadır. Çanakkale ilimiz büyükbaş hayvancılıkta 6 çiftçi ve 2 665 adet hayvan ile 46 ton et, 1 217 ton süt üretimi ile ön sırada yer alırken (Çizelge 1, Şekil 1), Ankara ilimiz 8 çiftçi ve 19 290 adet küçükbaş hayvan ile ilk sırada yer almaktadır (Çizelge 1, Şekil 2).

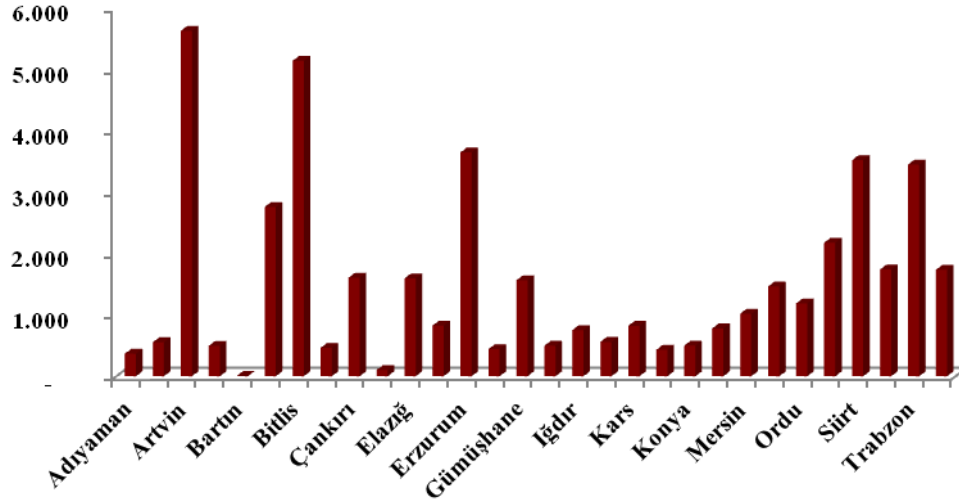
Şekil 1. İllere Göre Büyükbaş Hayvan Varlığı

Şekil 2. İllere Göre Küçükbaş Hayvan Varlığı

2017 yılı verilerine göre, Türkiye’de toplam 48 153 adet organik kovan mevcuttur (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2017). Artvin ilimiz, toplam 46 çiftçi sayısı ile en fazla arıcılık yapan çiftçiye sahip ilimizdir. Yine Artvin ilimiz organik bal kovana sayısı (5 632) bakımından ilk sırada yer alırken, bunu Bitlis (5 143), Erzurum (3 649) ve Siirt (3 524) illeri izlemektedir (Şekil 3).

Organik Bal Kovanı Sayıları

Şekil 3. İllere Göre Organik Bal Kovanı Sayıları

Ülkemiz iller bazında organik et üretimi bakımından incelendiğinde, büyükbaş hayvancılıkta 46 ton ile Çanakkale ili en fazla üretim yapmaktadır. Süt üretiminde ise büyükbaş hayvancılıkta 5 610 ton ile Manisa ili,

küçükbaş hayvancılıkta 18 000 ton ile Çanakkale ili en fazla üretimi yapmaktadır. Organik peynir üretimi ise sadece Çanakkale ilinde (3 ton) yapılmaktadır (Çizelge1).

Çizelge 1. İllere Göre Organik Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvancılığın durumu

İller	Hayvan Türü	Çiftçi Sayısı Top.	Hayvan Sayısı	Et (ton)	Süt (ton)	Peynir (ton)
Aydın	Büyükbaş	1	424	-	2 474	-
Bitlis	Büyükbaş	4	174	-	147	-
Çanakkale	Büyükbaş	6	2 665	46	1 217	-
Gümüşhane	Büyükbaş	3	898	-	2 623	-
İzmir	Büyükbaş	1	213	-	1 109	-
Manisa	Büyükbaş	1	1 896	-	5 610	-
Samsun	Büyükbaş	1	362	40	1 494	-
Toplam		17	6 632	86	14 674	-
Ankara	Küçükbaş	8	19 290	-	-	-
Bitlis	Küçükbaş	2	1 251	-	80	-
Çanakkale	Küçükbaş	3	1 291	0,58	18 337	3
Toplam		13	21 832	0,58	18 417	3
Genel Toplam		30	28 464	86,58	33 091	3

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, 2017.

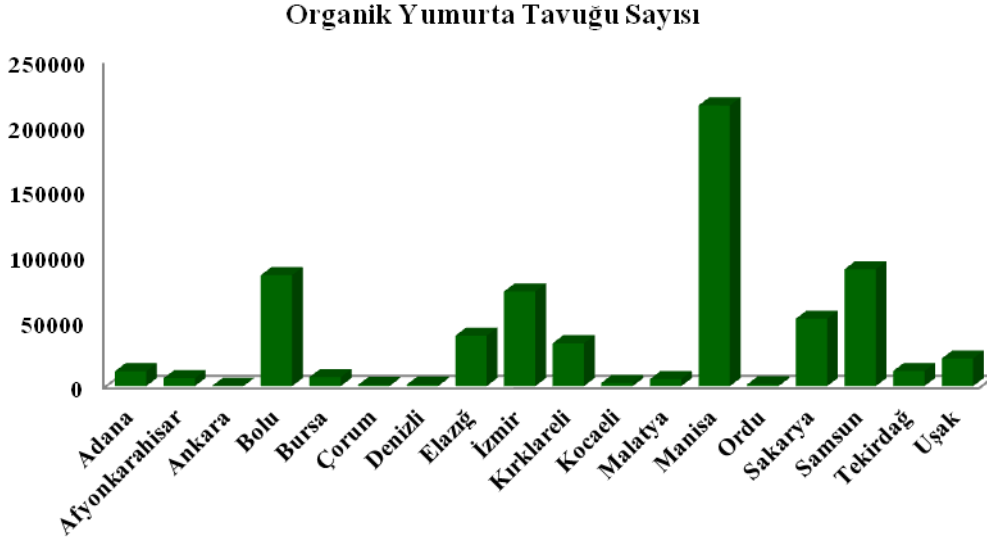
3. TÜRKİYE’DE ORGANİK TAVUKÇULUĞUN DURUMU

Organik tavukçuluk ülkemizde ilk kez 1985 yılında herhangi bir mevzuata dayalı olmadan başlamış (Öztürk ve Türkoğlu, 2012), 2008

yılında 7 üretici tarafından, 21 928 adet tavuk ile toplam 4 424 000 adet organik yumurta üretimi gerçekleşmiş (Altındışli ve Aksoy, 2010), günümüzde ise toplam 19 ilde, 89 çiftçi ile 161 253 080 adet yumurta üretimi

Türkiye’de Organik Hayvancılık İçerisinde Organik Tavukçuluğun Yeri

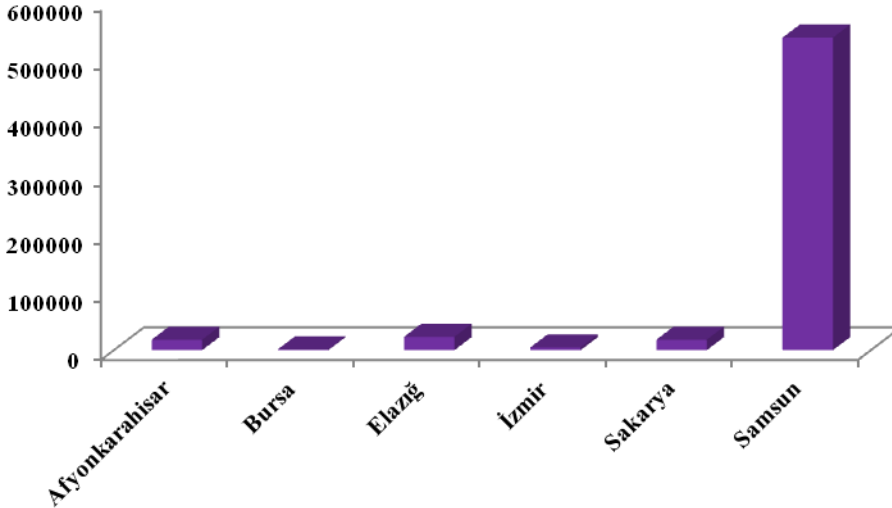
gerçekleştirilmektedir. Organik yumurta tavukçuluğunda Manisa ilimiz, 5 üretici ve toplam 216 098 adet tavuk ile 58 9333 328 adet yumurta üretimiyle en fazla üretim yapan ilimizdir (Çizelge 2, Şekil 4).

Şekil 4. İllere Göre Organik Yumurtacı Tavuk Sayıları

Organik et tavukçuluğunda ise, 1 ve 1 183 ton et üretimi ile Samsun ili ilk sırada çiftçisiyle toplamda 537 600 adet tavuk sayısı yer almaktadır (Çizelge 2, Şekil 5).

Organik Etlik Piliç Sayısı

Şekil 5. İllere Göre Organik Etlik Piliç Sayıları

Toplam organik et üretimimiz 1352 ton olup, bunun 1 266 ton kadarını organik tavuk eti oluşturmaktadır. Organik tavuk eti miktarı toplam organik et miktarının %93,6'sını meydana getirmektedir. Toplam yumurta

üretimimiz 19 281 milyon adettir (HAYGEM, 2018). Toplam organik yumurta üretimimiz ise 161 253 080 adet olarak gerçekleşmiştir (Çizelge 2). Organik yumurta üretimi toplam yumurta üretiminin %0,84'ü kadardır.

Çizelge 2. İllere Göre Organik Tavukçuluk Verileri

İller	Hayvan Türü	Çiftçi Sayısı Toplamı	Hayvan Sayısı Toplamı	Et (ton)	Yumurta (adet)
Adana	Yumurta Tavuğu	1	11 480	-	3 000 000
Afyonkarahisar	Etlik piliç	1	18 000	40	-
	Yumurta Tavuğu	2	6 100	-	1 707 670
Ankara	Yumurta Tavuğu	1	250	-	-
Bolu	Yumurta Tavuğu	5	85 440	-	19 262 540
	Etlik piliç	1	1 400	3,643	-
Bursa	Yumurta Tavuğu	2	6 954	-	1 573 418
Çorum	Yumurta Tavuğu	1	1 000	-	-
Denizli	Yumurta Tavuğu	1	1 200	-	-
Diyarbakır	Etlik piliç	1	2 500	-	-
Elazığ	Etlik piliç	1	22 900	39	-
	Yumurta Tavuğu	0	38 845	-	9 788 940
İzmir	Etlik piliç	0	4 500	-	-
	Yumurta Tavuğu	5	72 900	-	18 538 605
Kırklareli	Yumurta Tavuğu	2	33 000	-	9 247 866
Kocaeli	Yumurta Tavuğu	1	2 500	-	388 023
Malatya	Yumurta Tavuğu	2	5 425	-	720 000
Manisa	Yumurta Tavuğu	5	216 098	-	58 933328
Ordu	Yumurta Tavuğu	37	1 400	-	1 942 500
	Etlik piliç	7	18 000	-	-
Sakarya	Yumurta Tavuğu	1	51 900	-	1 620 000
	Etlik piliç	1	537 600	1 183	-
Samsun	Yumurta Tavuğu	0	90 000	-	27 922 500
Tekirdağ	Yumurta Tavuğu	1	11 635	-	1 047 150
Uşak	Yumurta Tavuğu	10	21 280	-	5 561 540
Genel toplam		89	1 262 307	1 265,643	161 253 080

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, 2016.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ekonomik düzeyi yükselen ve gün geçtikçe bilinçlenen tüketici, sağlıklı yaşamak için daha güvenilir ve daha kaliteli protein içeren besinlere olan talebini giderek arttırmaktadır. Bu talebi karşılamada organik tavukçuluk, kısa sürede gelişmesi, yemi kısa sürede kaliteli ürüne (proteine) çevirebilmesi, maliyetinin düşük olması ile büyük bir öneme sahiptir. Diğer hayvancılık kollarına göre birçok avantajlara sahip olan organik tavukçuluğun ülkemizde desteklenip yaygınlaştırılması ile

doğal dengenin korunması, küçük gelirli çiftçilerin kalkınması ile köyden kente göçün önlenmesi ve kırsal alanda istihdamın artması, insanların daha sağlıklı beslenmesi ve daha refah hayvan yetiştirilmesine olanak sağlayacaktır. Böylece ülke ekonomisinin gelişmesine katkı sağlayarak önemli düzeyde katma değer yaratacaktır.

KAYNAKLAR

Anonim. (2018) Organik Tarımın Esasları ve Uygulamasına İlişkin Yönetmelik. 18.10.2010 tarih ve 27676 sayılı *Resmi Gazete*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/08/20100818-4.htm>. Erişim tarihi: 02 Ağustos 2018.

Altındışli, A., Aksoy U. (2010) Organik Tarımın Dünya’da ve Türkiye’deki Durumu. Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi. S: 213-227.

Bölükbaşı, C., Emsen H. (2010) Organik Hayvancılık. Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootečni Bölümü, 25240, Erzurum.
http://tarimbilgibankasi.com/upload/dosyalar/Organik_Tarim/Organik_Hayvancilik.pdf. Erişim tarihi: 08 Eylül 2018.

HAYGEM. (2018) Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Hayvancılık Genel Müdürlüğü, Ağustos 2018.
<https://www.tarimorman.gov.tr/sgb/Belgeler/SagMenuVeriler/HAYGEM.pdf>. 15 Kasım 2018.

Tarım ve Orman Bakanlığı. (2018) 2017 Yılı Organik Hayvancılık Verileri. <http://www.tarim.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim/Istatistikler>. Erişim tarihi: 05 Eylül 2018.

Öztürk, A.K., Türkoğlu M. (2012) Türkiye’de Organik Tavukçuluk. *Lalahan Hay. Araşt. Enst. Derg.* 52 (1): 41-50.

Öztürk, A.K., Türkoğlu M., Eleroğlu H. (2013) Türkiye’de Organik Hayvansal Üretimde Kanatlı Yetiştiriciliği. Doğu Karadeniz 1. Organik Tarım Kongresi, 26-28 Haziran 2013, Kelkit.